«ԱՆՈՆՔ ԹՔԵՐ ԵՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՎՐԱՅ...»

Եւգենի Համբարձումով Ռուսաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Միջազգային հարցերու եւ արտաքին տնտեսական կապերու Կոմիտէին նախագահն է. միջազգային ճանաչում գտած այս քաղաքագէտ-տնտեսագէտը Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականութեան ու նաեւ Ղարաբաղի մասին Կարո Աթայեանի շարք մը հարցումներուն պատասխանած է հարցազրոյցի մը ընթացքին որ լոյս տեսած է «Հայաստան» օրաթերթին Օգոստոս 21-ի թիւին մէջ:

Ե. Համբարձումով մէկէ աւելի անգամներ կ'ըսէ թէ հայերէն չգիտնալով հանդերձ, միշտ Հայ կը զգայ ինքզինք եւ երբեք չի մոռնար ատիկա: Կ'աւելցնէ բնականաբար թէ իր պաշտօնը իրեն համար բոլոր պարագաներուն մէջ առաջնահերթ կը դարձնէ Ռուսաստանի շահերը: Ան ծնած է Մոսկուա 1929-ին. մայրը Ռուս ըլլալով, ռուսերէնը եղած է մայրենի լեզուն. հայրը բաքուցի Հայ մըն էր որ նախ դաստիարակուած էր Գերմանուհի խորթ մօրը եւ ապա ռուսական միջավայրի օրէնքներով:

Զրոյցը երբ կը հասնի Ղարաբաղի հարցին, ան կ'ըսէ. «Առաջին հերթին, ըստ իս Ղարաբաղի հարցին մէջ ամենամեծ սխալը սկիզբին իսկ մենք՝ Հայերս գործեցինք: Խօսքն այն մասին է, որ երբ Սումգայիթէն անմիջապէս յետոյ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին քաղաքական բիւրոն նոյնիսկ համաձայնած էր փոխել Ղարաբաղի օրինավիճակը, որուն մասին ինծի պատմած էր անձամբ Գորբաչովի օգնական Շահնազարովը. հայկական կողմը չհասկցաւ ընձեռնուած լաւագոյն կարելիութիւնը եւ հրաժարեցաւ անկէ»:

Համաձայնելով անցեալի այս արժեւորումին, զրուցավարը կ'ուզէ որ հայազգի քաղաքագէտը խօսի նաեւ այսօրուան եւ ապագային մասին: Ան նախ կ'ըսէ թէ շատ բան կախում ունի մինչեւ վերջերս Ղարաբաղի մէջ եղած ռազմական նախաձեռնութենէն. այսուհանդերձ, պէտք է փնտռել Ազրպէյճանի հետ խաղաղ եւ զինադադարային յարաբերութիւններու տարբերակներ: Ասոնց կարգին կը նշէ այն որ պէտք է Ազրպէյճանին կարելիութիւն տրուի իրեն համար ընդունելի տարբերակով դուրս գալ պատերազմէն. Եթէ նոյնիսկ ատիկա ըլլայ անցքի ժամանակի մը համար: Կ'առաջարկուի նաեւ Ռուսաստանի կազմին մաս կազմելու տարբերակը. մէկ խօսքով՝ «պէտք է փնտռել տարբերակներ եւ ձգտիլ որ անոնք երազային չըթուին»:

Իսկ ներկայիս յառելով, Ե. Համբարձումով կ'ըսէ. «կը վախնամ որ Ղարաբաղի պայքարին մէջ Հայերը կրնան իրենք իրենց պարտուիլ: Որովհետեւ երբ իշխանութեան պայքար կը ծաւալի, երբ շարք մը քաղաքական խմբաւորումներ միահամուռ չեն նոյն հարցին մէջ, ատիկա կործանարար է»:

Պատասխանելով այն հարցումին թէ ինչպէս Հայաստանը միշտ եղած է մեծերու համար խաղաթուղթ մը, ինչպէս կը կրկնենք յաճախ, այսօր ալ նոյն պարագան չէ՞ ներկայանար Ղարաբաղի համար, Ռուսաստանի Միջազգային հարցերու եւ արտաքին տնտեսական կապերու Կոմիտէին նախագահը կ'ըսէ ամենայն սառնութեամբ. «Ղարաբաղը ոչ մէկ քաղաքական խաղաթուղթ կը ներկայացնէ ուրիշ տէրութիւններու համար, որովհետեւ ընդհանուր առմամբ, անոնք թքեր են Ղարաբաղի վրայ... համաշխարհային մեծերու համար թէ կայ Ղարաբաղ կամ չկայ, նոյն հաշիւն է... հաւանօրէն նաեւ Ռուսաստանի համար: Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ միւսներուն համար Ղարաբաղը կը նմանի ակռայի անձան ցաւի որ շատ հազուադէպ կերպով ինքզինք կը զգացնէ»:

Ե. Համբարձումով անկեղծօրէն ըսելէ ետք թէ նոյնն է պարագան նաեւ Հայաստանի համար, հարկաւոր կը նկատէ չկարծել թէ բոլորը պէտք է իրենց գործը ձգեն եւ Ղարաբաղով զբաղին: Ուրեմն, պէտք է Հայաստան իր ուժերով ամէն ինչ ընէ, ոչինչ խնայէ մարտական յաղթանակի համար որպէսզի չկրկնուի 1918-ի դաշնակցական կառավարութեան օրինակը: Ան հայկական կողմին նոր մէկ սխալը կը նկատէ Շուշիէն եւ Լաչինէն ետք խաղաղ բանակցութիւններու լայնածաւալ ծրագիր չներկայացնելը. ծրագիր որ պէտք է ունենար նաեւ տարածքային փոփոխութիւններու առաջարկներ:

Զրոյցը փակելու համար երբ Կ. Աթայեան քանի մը յուսադրիչ խօսք կը խնդրէ իրմէ, Ե. Համբարձումով նախ կ'ըսէ. «եթէ դարերու ընթացքին Հայը որպէս ազգ եւ Հայաստան որպէս պետութիւն չկործանեցան, երբ գիտենք թէ որքան ժողովուրդներ կ
մութեան յորձանուտներ
ղովուրդն ալ քանի մը
ցաւ կործանումի եզրին,
պատճառ կայ կարծելու
տեղի կ'ունենայ»: Ապա,
պով, որպէս գոյատե
կ'աւելցնէ. «բայց կարե
նայի կեանքին, որպէս
ւակայութեան, ռոման
փիզմին ինչ որ իւրայատ
վուրդին»: Անհրաժեշտ
պահպանումը հարազատ
ու մշակոյթին հանդէպ
ցումը սերունդէ սերուն
պանուի սարերու եւ քա
սուած, «առայժմ փոքրի
կը կոչուի Հայաստան.
նէ նաեւ որ «արդարութի
յաղթէ եւ կու գայ նա
դին ժամանակը եւ "առ
յաստան" հասկացութ
մղումին առաջին երկու բ

ԱՐ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԿԼԵԶՈՒ ԴՊՐՈՑԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

1981-ին է որ Համազգայինը իր դպրոցական ցանցը կը ծաւալէ Ֆրանսայի վրայ, բանալով կրթական օճախ մը Մարսէյլի մէջ: 80 հազար գնահատուած հայկական գաղութ մը ծանօթ իր ջերմ հայկականութեամբ տեսականօրէն չէր կրնար բաւարարուիլ մէկ ամէնօրեայ դպրոցով մը եւ զանազան կազմակերպութիւններու կողմէ հաստատուած շաբաթօրեայ հայերէնի դասընթացքներով:

Զորս աշակերտով կը հիմնուի առաջին դասարանը հողի մը վրայ վարձու առնուած Մարսէյլի քաղաքապետարանէն: Աւելորդ է ծանրանալ առաջին քայլերու դժուարութիւններուն վրայ: Կը բաւէ ըսել թէ ոչ մէկ բան ակներեւ էր հասկնալու համար ձեռնարկին տաժանքը: Սակայն հաւատալով, տոկալով, յարատեւելով, աշխատելով տարուէ տարի աշակերտներու թիւը արձանագրեց յարաճուն յաւելում, հետաքրքրութիւնը շատցաւ եւ այսօր Համազգայինի երկլեզու դպրոցը կը կատարէ իր 12-րդ վերամուտը 185 աշակերտներով: Միայն թուական վիճակագրութիւնները կը բաւեն ապացուցանելու համար ձեռք ձգուած յաջողութիւնները:

Դպրոցը, ամէն տարի, հարստացաւ նոր դասարանով մը: Այս վերամուտին կը բանայ երկրորդականի Բ. շրջանին Ա. դասարանը 4 աշակերտներով: Ասիկա կը նշանակէ թէ 1993-94 ուսումնական տարեշրջանի աւարտին Համազգայինի դպրոցը պիտի ունենայ լրիւ ընթացքը կատարած շրջանաւարտներ որոնք առաւել, յաջողութեան պարագային, պիտի ըլլան հաստատութեան առաջին «պաքըլիէ»ները: Արդ, Ա. դասարանը կարեւոր հանգրուան մըն է, ինչպէս կ'ընդգծէ դպրոցի տնօրէնուհին՝ Սեդա Պիպերեան, դէպի հիմնական նպատակին իրագործումը, այսինքն մանկապարտէզէն աւարտական դասարանի հաստատումը:

Արդարեւ, Համազգայինի երկլեզու դպրոցը ունի մանկապարտէզի երեք մակարդակները 45 աշակերտով, նախակրթարանի հինգ դասարանները 80 աշակերտով, երկրորդականի Ա. շրջանը (չորս դասարան) եւ Բ. շրջան (երկու դասարան) 60 աշակերտով:

Համազգայինը բոլորովին մասնաւոր (փրիվէ) դպրոց մըն է որ անշուշտ կ'իրագործէ բոլոր դասարաններուն մէջ, պետական ուսումնական պաշտօնական ծրագիրը, եւ նոյն ատ
ունի, եւ ասիկա առաւել
հայկական տեսակէտէն, օ
թուան ժամանակացոյցին
բաղոյն պահերուն դնելով
սերը: Այսպէս, մանկապ
ժամերը հաւասարապէս,
սուն, բաժնուած են ֆրանս
յերէնի ուսուցումով: Նախակ
սարաններուն մէջ հայերէնը
գուի շաբաթը հինգ ու կէս
նուազագոյնը օրը մէկ ժա
րորդականի բաժնին մէջ
սուցման վերապահուած է
ժամ: Հայերէն լեզուի ու
տասխանատուն է վաստակ
վարժ Տիկին Լուսին Մալ
վարէ նաեւ փոխ-տնօրէնուհ
Որպէս օտար առաջին լեզ
անգլերէնը, իսկ Բ. օտա
դասարանէն սկսեալ, սպան
շուշտ կարելի է նաեւ ընտ
որպէս օտար Ա. կամ Բ.
րէնը, ինչպէս այլեւս քէ:
կը դասաւանդուի նաեւ նա
ՍԷ - ԷՄ 2 դասարանը:

Համազգայինի երկլեզու
րոցը մանկապարտէզէն պ
բաղուրիչ է, սակայն ֆր
թական դրութիւնը կը պա
ջոցներ՝ նիւթական, ման
սարքաւորումի եւլն... եւ
քայլ բռնել պետական հա
րուն հետ, որպէսզի դպր
պահէ մակարդակ մը: Ա
գիւրին չէ եւ կը դնէ դպ
րար խորհուրդը մեծ պա
ներու եւ լուրջ պատասխ
ներու առջեւ:

Համազգայինի երկլեզու
կարար խորհուրդը կը դա
դժուարութեան մը առջե
որուն մէկ մասին վրայ կ
րոցը, քաղաքապետարան
խու դրուած է: Ամբողջ
երեք հեկտար, կ'արժէ 8
իսկ միայն այն մասը ուր
դպրոցը, շուրջ 8 հազ
մեթր, քաղաքապետարան
ջէ 1,5 միլիոն Ֆր., եւ
թիւնը կու տայ դպրոցին
ցական տարեշրջանի վեր
րաւական ազդուկ բարձր
ցը որ շատ նեղ կացութե
մատակարար մարմինը:
կազմակերպութիւնները,
տուէն իրենց համակամ
ցի մատակարար խորհ
կասկած իր ծրագիրը՝ դ
թիւնը փրկելու համար,
ձեւով:

Ահաւասիկ սպառնալիք
դիմագրաւել խիտ շ
ցը Հայկական Սփիւռքի
րայ հզօրագոյն կռուան
յութեան եւ տեւականութ

ԿԱՐՕ